

– пашырыць выкарыстанне ў навучальным працэсе праграмных прадуктаў, што ўкараняюцца ў бібліятэках Рэспублікі Беларусь;

– набыць бібліяграфічныя і фактаграфічныя базы даных прыродазнаўчых і прыкладных навук або забяспечыць аддалены доступ да іх праз камп'ютэрныя сеткі, сістэмы для выкарыстання ў навучальным працэсе;

– забяспечыць камп'ютэрныя класы тэхнікай, патрэбнай у працы з кампакт-дыскамі;

– праводзіць лабараторныя заняткі з выкарыстаннем камп'ютэрнай тэхнікі ў выглядзе дробнагрупавых;

– ствараць магчымасці арганізацыі самастойнай працы ў камп'ютэрных класах студэнтаў, што прапусцілі заняткі ці не паспелі выканаць заданні;

– арганізаваць навучанне выкладчыкаў факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм па выкарыстанні сучасных праграмных прадуктаў у бібліятэчна-бібліяграфічнай дзейнасці, ажыццяўляць абмен вопытам выкладання шляхам правядзення адкрытых заняткаў або сумесных заняткаў выкладчыкаў розных кафедраў.

Улік гэтых прапаноў дазволіць лепш авалодваць у бібліяграфічнай дзейнасці камп'ютэрнымі тэхналогіямі, удасканаліваць змест, метадыку правядзення лабараторных заняткаў па галіновых бібліяграфічных курсах.

А.А.Жалуновіч, дацэнт

МЕСЦА І РОЛЯ КУРСА “СТАРАСЛАВЯНСКАЯ МОВА” ВА ЎМОВАХ СТАНДАРТЫЗАЦЫІ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ

Тэарэтычная падрыхтоўка настаўнікаў роднай мовы павінна забяспечыць веды, якія давалі б магчымасць настаўніку падтрымліваць высокі прафесійны ўзровень. Для гэтага патрэбна, каб будучы настаўнік атрымаў, акрамя практычных ведаў па сучаснай беларускай мове, неабходныя

веды па сумежных дысцыплінах, агульнатэарэтычную мовазнаўчую падрыхтоўку. Гэта дыктуецца ўвядзеннем дзяржаўных адукацыйных стандартаў у вышэйшых навучальных установах культуры і мастацтва.

У сістэме лінгвістычнай падрыхтоўкі студэнтаў факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм знаёмства са стараславянскай мовай мае важнае значэнне. Па-першае, курс займае месца лінгвістычных уводзін у вывучэнні славянскіх моў — рускай і беларускай. Па-другое, ён дае аснову далейшага вывучэння дысцыплін гістарычнага цыкла: дыялекталогіі, гістарычнай граматыкі беларускай мовы, гісторыі літаратурнай мовы, старажытнай літаратуры, гісторыі кнігі. Менавіта гэты курс знаёміць студэнтаў з працэсам утварэння роднасных моў з адной мовы-асновы — праславянскай. Без ведання стараславянскай мовы, русіфікаванай разнавіднасцю якой з'яўляецца царкоўнаславянская, немагчыма глыбока зразумець творы А.М.Радзішчава і А.С.Пушкіна. На царкоўнаславянскай мове напісаны найбольш значныя ў ідэйным сэнсе главы “Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву”; шмат царкоўнаславянства ў вершах і паэмах А.С. Пушкіна; усім вядомы “Прарок” напісаны, па сутнасці, на царкоўнаславянскай, а не рускай мове.

Курс дае пачатковыя веды аб падабенстве фанетычных сістэм, граматычнай будове, словаўтваральным і лексічным складзе трох славянскіх моўных груп: усходняй, заходняй і паўднёвай. Будучыя спецыялісты знаходзяць старажытныя звесткі пра славян, раскрываюць для сябе надзвычай цікавую гісторыю ўзнікнення і развіцця стараславянскай пісьменнасці, вызначаюць асобу першаскладальніка кірылічнай азбукі, існаванне якой звязана з дзейнасцю славянскіх першаасветнікаў Канстанціна (Кірыла) і Мяфодзія. Яны атрымліваюць элементарныя звесткі па пытаннях палеаграфіі, тэксталогіі, філалагічнай крытыкі тэксту, што з'яўляецца важным у пэўнай ступені не толькі для мовазнаўчых, але і для літаратуразнаўчых дысцыплін. З курса стараславянскай мовы студэнты ўпершыню

адведваюцца аб змесце, жанры, месцах захавання і перавыданні старажытных помнікаў.

Стараславянская мова — закончаны тэарэтычны курс. Ён вывучаецца ўслед за ўводзінамі ў мовазнаўства, таму асобныя сучасныя тэзісы ўводзін ілюструюцца багатым праславянскім і стараславянскім матэрыялам тады, калі размова ідзе аб метадах даследавання, — па структурнай фанетыцы, марфалогіі, гістарычна-параўнальнай праблематыцы. Варта адзначыць, што гэты курс ва ўмовах Беларускага універсітэта культуры аказваецца, па сутнасці, адзіным славiстычным, у якім закранаюцца пытанні сучаснага складу славянскіх моў, размяшчэння славянскіх земляў, падзелу славянскіх моў на групы.

Улічваючы сказанае, было б мэтазгодна чытаць стараславянскую мову (пры аб'ёме прыкладна 60 гадзін) пасля завяршэння курса “Уводзіны ў мовазнаўства”, але перад курсам дыялекталогіі, паралельна з курсам старажытнай літаратуры або апярэджваючы яго.

Ва ўводнай частцы лекцыйнага курса трэба адводзіць прыкладна 8 гадзін (а не 2—4) звесткам аб славянскіх мовах, гісторыі ўзнікнення і развіцця стараславянскай пісьменнасці, кірыла-мяфодзіўскаму пытанню, агляду старажытных пісьмовых помнікаў, славянскім азбукам і іх паходжанню. Гэты раздзел патрабуе не менш шасці гадзін на практычныя заняткі па вывучэнні і параўнанні старажытнай і сучаснай картаў рассялення славян, групойкі славянскіх моў, супастаўленні кірыліцы і элементаў глаголіцы, вывучэнні адпаведнасці кірылічных літар і іх гукавога значэння, лічбавага значэння кірылічных літар; на чытанне тэкстаў з рознымі прыёмамі пісьма (беспрабельнасці, цітлаў, абазначэнняў лічбаў), знаёмства з асаблівасцямі выдання тэкстаў (перадачай радкоў, падзелам на словы, транслітэрацыяй), тэкстамі кірыла-мяфодзіўскага цыкла.

Лекцыйны курс “Фанетыка” (10 гадзін) разглядае гукавыя з’явы стараславянскай мовы, якія можна аднесці да трох перыядаў: дапісьмовага, часткова праславянскага

часу; перыяду стварэння стараславянскай мовы (другая палова IX ст.); перыяду напісання помнікаў, якія дайшлі да нас (канец X—XI стст.). На практычных занятках разглядаюцца элементарныя факты транскрыпцыі, роля складу ў гукавых зменах у сувязі з тэндэнцыямі да складовай гармоніі, узрастаючай гучнасці складу. Пры аналізе стараславянскіх тэкстаў увага звяртаецца на вынікі праславянскіх фанетычных тэндэнцый — да пераўтварэння колькасных галосных у якасныя, адкрытасці складу ў сістэме галосных гукаў, а таксама стараславянскія з’явы: моцную і слабую пазіцыі Ъ, Ь, характар Р і Л з Ъ, Ь, няпоўнагалоссе і інш.

У лекцыйным курсе марфалогіі (10 гадзін) разглядаюцца функцыі граматычных катэгорый назоўніка, займенніка, прыметніка, слоў з лікавым значэннем, дзеяслова. Высветляюцца спосабы ўтварэння розных часцін мовы. Практычныя заняткі прысвечаны аналізу марфалагічных з’яў пісьмовых помнікаў, варыянтам сучаснага перакладу старажытных тэкстаў.

Пры аб’ёме курса ў 40 гадзін такія раздзелы, як лексіка і сінтаксіс, не атрымліваюць належнай увагі, яны разглядаюцца як невялікія фрагменты ўводзін і марфалогіі. Гэта значна звужае шляхі ўдасканалення вучэбнага курса ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па спецыяльнасці.

А.В.Жураў, дацэнт

ХАРАВОЕ ДЫРЫЖЫРАВАННЕ ЯК СРОДАК МУЗЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ

Вядомы рускі кампазітар XIX ст. М.А. Рымскі-Корсакаў у сваім артыкуле “Эпідэмія дырыжорства”, гаворачы аб умовах, неабходных для таго, каб стаць дырыжорам, адзначаў: “...Узброены ўменнем валодаць адным або двума музычнымі інструментамі, здольны, гэта значыць з прыродным сальфеджыю, пры веданні элементарнай тэорыі і наяўнасці